“ตอบปัญหาร้อยแปด” ของ “เสถียร โพธินันทะ”: เนื้อหาของคำถามและกลวิธีการตอบคำถาม

“ANSWERING A MYRIAD OF QUESTIONS” BY “SATHIEN BODINANDA”: CONTENT OF QUESTIONS AND ANSWERING STRATEGIES

ภคภต เทียมทัน[1*]

Pakapot Thiamthan[1*]

[1]มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 239 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200 ประเทศไทย

[1]Chiang Mai University, 239 Huaykaew Rd., Suthep Sub-district, Muang District, Chiang Mai Province 50200 Thailand

*Corresponding author E-mail: pakapot.th@cmu.ac.th

(Received: 14 Mar, 2025; Revised: 3 Aug, 2025; Accepted: 7 Aug, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของคำถามและกลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ ในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” เก็บข้อมูลจากหนังสือ เรื่อง “ตอบปัญหาร้อยแปด” (2511) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 ปรากฏคำถามทั้งสิ้น 98 คำถาม โดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านเนื้อหาของคำถาม สามารถจำแนกเนื้อหาของคำถามได้ 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ปรากฏร้อยละ 30.61 2) เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ปรากฏร้อยละ 27.55 3) เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธประวัติ ปรากฏร้อยละ 14.29 4) เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ปรากฏร้อยละ 12.25 5) เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอื่นหรือความเชื่ออื่น ปรากฏร้อยละ 8.16 และ 6) เนื้อหาเบ็ดเตล็ด ปรากฏร้อยละ 7.14 ส่วนด้านกลวิธีการตอบคำถาม สามารถจำแนกได้ 8 กลวิธี ได้แก่ 1) การอธิบายความ ปรากฏร้อยละ 38.19 ซึ่งปรากฏทั้งในลักษณะของการบรรยายความและการแสดงเป็นข้อรายการ 2) การอ้าง ปรากฏร้อยละ 18.90 3) การให้คำนิยาม ปรากฏร้อยละ 10.23 4) การเล่าเหตุการณ์ ปรากฏร้อยละ 8.66 5) การแสดงทัศนะ ปรากฏร้อยละ 8.27 6) การยกตัวอย่าง ปรากฏร้อยละ 6.30 7) การใช้วิธีปุจฉาและวิสัชนา ปรากฏร้อยละ 5.91 และ 8) การใช้ความเปรียบ ปรากฏร้อยละ 3.54 ทั้งนี้ เสถียร โพธินันทะ มักใช้กลวิธีการอธิบายความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพบการอธิบายความโดยการบรรยายความมากที่สุด เพื่อชี้แจงหรือขยายความให้ผู้อ่านสามารถทราบหรือเข้าใจได้ ส่วนกลวิธีอื่น ๆ มักปรากฏเป็นกลวิธีเสริม ซึ่งช่วยให้การตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ ชัดเจน ตรงประเด็น น่าเชื่อถือ หรือน่าสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาลักษณะการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ แล้ว พบว่า การตอบคำถามบางคำถาม เสถียร โพธินันทะ อาจใช้กลวิธีการตอบคำถามหลายกลวิธีร่วมกัน

คำสำคัญ: เสถียร โพธินันทะ, ตอบปัญหาร้อยแปด, เนื้อหาของคำถาม, กลวิธีการตอบคำถาม, การวิเคราะห์เนื้อหา

---

[1] *อาจารย์ ดร. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์*

ABSTRACT

The article aimed to analyze the content of questions and answering strategies used by Sathien Bodinanda in the book "Answering a Myriad of Questions." Data was collected from the book "Answering a Myriad of Questions" (1968), which was the 2nd edition containing a total of 98 questions. The study employed content analysis concepts and presented the findings in an analytical descriptive format. The results showed that in terms of question content, the questions could be classified into six groups, which were: 1) content related to Buddhist principles, accounting for 30.61%; 2) content related to history, accounting for 27.55%; 3) content related to Buddha's biography, accounting for 14.29%; 4) content related to daily life, accounting for 12.25%; 5) content related to other religions or beliefs, accounting for 8.16%; and 6) miscellaneous content, accounting for 7.14%. As for the answering strategies, they could be categorized into eight types: 1) explanation, accounting for 38.19%, which appeared both as narrative explanation and itemized listing; 2) citation, accounting for 18.90%; 3) definition, accounting for 10.23%; 4) narration of events, accounting for 8.66%; 5) expression of opinion, accounting for 8.27%; 6) exemplification, accounting for 6.30%; 7) the use of question–and–answer format, accounting for 5.91%; and 8) analogy, accounting for 3.54%. Sathien Bodinanda predominantly employed the narrative explanation strategies to clarify or elaborate on the questions. Other strategies were typically used as supplementary strategies to enhance clarity, credibility, focus, and engagement in his answers. Furthermore, an examination of Sathien Bodinanda's answering style revealed that he often combined multiple strategies for specific questions.

KEYWORDS: Sathien Bodinanda, Answering a Myriad of Questions, The Content of Questions, Answering Strategies, Content Analysis

บทนำ

"เสถียร โพธินันทะ" เป็นบุคคลสำคัญบุคคลหนึ่งในวงการพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่ใช่สมณเพศ และได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา เป็นผู้บุกเบิกการศึกษาพระพุทธศาสนามหายาน เป็นผู้ที่สนใจและดำเนินชีวิตใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อายุยังน้อย มีความจำดี สามารถถ่ายทอดได้อย่างละเอียดและถี่ถ้วน อีกทั้งยังเป็นผู้ที่สนใจในด้านประวัติศาสตร์ทั้งของชาติไทยและของชาติอื่น มีความสามารถในการแสดงปาฐกถา ซึ่งได้รับความสนใจและความนิยมอย่างมาก นอกจากนี้ยังเป็นผู้ริเริ่มในการชักชวนผู้ที่เกี่ยวข้องและสนใจในพระพุทธศาสนาให้มารวมกลุ่มกันเป็น "คณะยุวพุทธิกะ" และต่อมาได้ขออนุญาตก่อตั้งจดทะเบียนเป็น "ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย" (Bodinanda, 1968) เสถียร โพธินันทะ มีผลงานหลากหลาย ทั้งแบบลายลักษณ์และแบบมุขปาฐะ ผลงานแบบลายลักษณ์ส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่เรียบเรียงด้วยตนเองหรือผลงานแปล เช่น หนังสือ เรื่อง "ราชอาณาจักรมคธในยุคพุทธกาล" หนังสือ เรื่อง "พระพุทธศาสนาในอาเซียกลาง" หนังสือ "คดีโลกคดีธรรม" หนังสือแปลจากภาษาจีน เรื่อง "วัชรปรัชญาปารมิตาสูตร" หนังสือแปลจากภาษาจีน เรื่อง "วิมลเกียรตินิทเทศสูตร" ในขณะที่การปาฐกถาก็มีผู้บันทึกแล้วถ่ายถอดหรือตีพิมพ์กระจัดกระจายในเอกสารฉบับต่าง ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว ผลงานแบบลายลักษณ์ และการปาฐกถาของเสถียร โพธินันทะ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการเผยแพร่ความรู้ของเสถียร โพธินันทะ ในประเด็นต่าง ๆ ไปสู่ผู้อ่านหรือผู้ฟังเท่านั้น ไม่ได้มีลักษณะเป็นการสื่อสาร 2 ทาง คือ มีการถามคำถามเข้ามา เพื่อให้ เสถียร โพธินันทะ ตอบคำถามต่าง ๆ เหมือนที่รวบรวมไว้ในหนังสือ เรื่อง "ตอบปัญหาร้อยแปด" (Bodinanda, 1968)

หนังสือ เรื่อง "ตอบปัญหาร้อยแปด" (Bodinanda, 1968) เป็นหนังสือที่น่าสนใจ เป็นการรวบรวมคำถามจากบุคคลต่าง ๆ ที่เขียนจดหมายเข้ามาถามเสถียร โพธินันทะ ซึ่งทำหน้าที่ในการตอบคำถามในนิตยสาร "สามมุข" ของยุวพุทธิกสมาคมชลบุรี (Bodinanda, 1968, p. 190) หนังสือเรื่อง "ตอบปัญหาร้อยแปด" จึงเป็นหนังสือที่จัดพิมพ์โดยรวบรวมคำถามและการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะจากนิตยสาร "สามมุข" ซึ่งเป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ หนังสือ เรื่อง "ตอบปัญหาร้อยแปด" ของเสถียร โพธินันทะ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 ได้รับความสนใจอย่างมาก ยุวพุทธิกสมาคมชลบุรีจึงได้จัดพิมพ์หนังสือ เรื่อง "ตอบปัญหาร้อยแปด" ของเสถียร โพธินันทะ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 ขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2511 โดยได้เพิ่มเติมรูปภาพ ประวัติ และผลงานของเสถียร โพธินันทะ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ทราบประวัติของเสถียร โพธินันทะ และเพื่อให้ผลงานของเสถียร โพธินันทะ แพร่หลายไปอย่างกว้างขวาง (Bodinanda, 1968, p. 2)

เมื่อทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการตอบคำถามไว้มากมาย ส่วนใหญ่มักศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการตอบคำถามของบุคคลสำคัญหรือผู้มีชื่อเสียง เช่น นักการเมือง บุคคลในวงการบันเทิง และมักศึกษาโดยใช้แนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ เช่น บทความเรื่อง "กลวิธีการตอบคำถามในการสัมภาษณ์ของอดีตนายกรัฐมนตรีสมัคร สุนทรเวช" โดย ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (Mekthawornwatthana, 2009) บทความ เรื่อง "กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน" โดย สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (Ongwuttiwat, 2010) บทความ เรื่อง "กลวิธีการตอบคำถามแบบอ้อมในการตอบคำถามสื่อมวลชนของดารานักแสดงชาย–หญิงไทย: กรณีศึกษารายการ 'ทีวีพูลไลฟ์'" โดย โศภิษฐา ไชยถาวร (Chaithaworn, 2015) บทความ เรื่อง "กลวิธีการรักษาหน้าในการตอบคำถามของบุคคลในวงการบันเทิงไทยจากรายการสามแซบ" โดย สุมาลี พลขุนทรัพย์ (Phonkhunsap, 2018) บทความเรื่อง "กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อรักษาหน้าในการตอบคำถามของผู้ให้สัมภาษณ์รายการ 'คนดังนั่งเคลียร์' และ 'ยิ่งศักดิ์ยิ่งแซ่บ'" โดย ศรณ์ชนก ศรแก้ว (Sornkaew, 2019) บทความ เรื่อง "ตอบอย่างไรเมื่อประชาชนคนไทยเห็นว่ารัฐบาล 'การ์ดตก': กลวิธีการกู้ภาพลักษณ์ในปริจเฉทการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด–19)" โดย ประไพพรรณ พึ่งฉิม (Phingchim, 2021) บทความ เรื่อง "กลวิธีการหลีกเลี่ยงการตอบคำถามของดาราเพื่อนำเสนอภาพลักษณ์: กรณียุติความสัมพันธ์กับคู่รัก" โดย ฐิติภา คูประเสริฐ (Kuprasert,

2022) ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว ทำให้ทราบถึงกลวิธีต่าง ๆ ที่บุคคลสำคัญหรือผู้มีชื่อเสียงใช้ในการตอบคำถามในสถานการณ์ต่าง ๆ แต่แม้จะมีการศึกษากลวิธีการตอบคำถามของบุคคลสำคัญหรือผู้มีชื่อเสียงแล้วก็ตาม แต่ยังไม่ปรากฏการศึกษากลวิธีการตอบคำถามในผลงานของเสถียร โพธินันทะ

อนึ่ง เมื่อทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาโดยใช้แหล่งข้อมูลจากผลงานของเสถียร โพธินันทะ แล้วยังไม่พบมากนัก เช่น บทความ เรื่อง “การศึกษาการแปลพุทธคัมภีร์มหายานของเสถียร โพธินันทะ: กรณีศึกษาวัชรปรัชญาปารมิตาสูตร” โดย วรรณรัตน์ มหาธาราทอง (Mahatharathong, 2003) อย่างไรก็ตาม ยังไม่ปรากฏการศึกษาที่วิเคราะห์เนื้อหาของคำถามและกลวิธีการตอบคำถามในผลงานของเสถียร โพธินันทะ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเนื้อหาของคำถามและกลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ ที่ปรากฏในหนังสือ ”ตอบปัญหาร้อยแปด” เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของคำถามและกลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ (Bodinanda, 1968) ซึ่งนอกจากจะทำให้ทราบถึงเนื้อหาของคำถามที่มีความสัมพันธ์กับคำตอบ รวมถึงทราบกลวิธีในการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ แล้วยังช่วยให้เข้าใจแนวทางการสื่อสารและการเผยแผ่แนวคิดทางพระพุทธศาสนาของเสถียร โพธินันทะ อีกทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียน การสอน หรือการอบรมในประเด็นเกี่ยวกับการเขียน การตอบคำถามต่าง ๆ หรือการปาฐกถาให้ตรงประเด็น กระชับ และชัดเจนได้อีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของคำถามและกลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ ในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 (Bodinanda, 1968) จำนวน 98 คำถาม โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหา

สมมติฐานการวิจัย

1. เนื้อหาของคำถามที่ปรากฏในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 (Bodinanda, 1968) จำนวน 98 คำถาม สามารถจำแนกได้หลายกลุ่ม เช่น เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา พระพุทธประวัติ ประวัติศาสตร์ และเนื้อหาเบ็ดเตล็ด

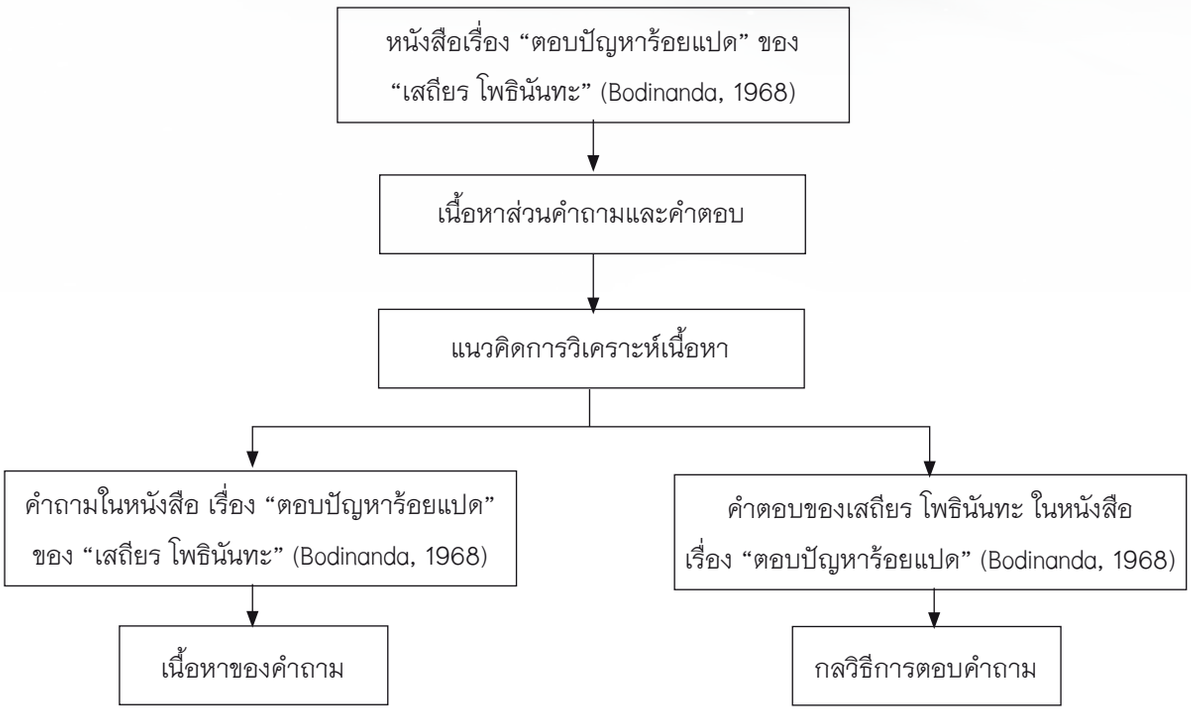
2. กลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ ในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 (Bodinanda, 1968) สามารถจำแนกได้หลายกลวิธี เช่น การอธิบายความ การใช้ความเปรียบ การให้คำนิยาม การใช้วิธีปุจฉาและวิสัชนา

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาและการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ ที่ปรากฏในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” (Bodinanda, 1968) คือ แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้วิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารที่เผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ บทสนทนา รูปภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจสาระสำคัญของข้อมูล แยกแยะแบ่งเนื้อหาออกเป็นระดับต่าง ๆ เป็นแนวคิดหนึ่งที่จะทำการอ้างอิง โดยดึงเนื้อหาในหลักฐานทั้งหลายออกมาโดยอาศัยกระบวนการจัดกระทำข้อมูลเพื่อให้น่าเชื่อถือ เป็นวิธีการที่ใช้บรรยายเนื้อหาที่สื่อความหมายได้อย่างมีระบบ เป็นการวิเคราะห์ที่ไม่จำเป็นต้องใช้สถิติ และมีความเป็นวัตถุวิสัย (Objective) ใช้ได้ทั้งโดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีการวิจัยแบบผสม โดยเนื้อหาครอบคลุมไปถึงความหมาย สัญลักษณ์ คำ เนื้อความ สามารถใช้ได้ในหลายสาขาวิชา เช่น ประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ทั้งนี้ อาจเรียกว่า แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง หรือแนวคิดการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Charmonman, 1986; Joungtrakul and Wongprasit, 2019; Nontachai, 2020)

สำหรับแนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาจะนำไปประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของคำถามและกลวิธีการตอบคำถาม โดยจะวิเคราะห์เนื้อหาของคำถามแต่ละคำถามอย่างละเอียด และวิเคราะห์กลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ ที่ปรากฏในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” (Bodinanda, 1968) อย่างละเอียดเช่นเดียวกัน จากนั้นจึงจำแนกหมวดหมู่ของเนื้อหาของคำถามและหมวดหมู่ของกลวิธีการตอบคำถาม ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยประยุกต์ใช้แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาในเบื้องต้นแล้วพบว่า เนื้อหา

ของคำถามสามารถจำแนกได้หลายกลุ่ม ส่วนกลวิธีการตอบคำถามก็สามารถจำแนกได้หลายกลวิธี นอกจากนี้ คำถามแต่ละคำถามจะปรากฏกลวิธีการตอบคำถามที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ สามารถแสดงกรอบแนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์เนื้อหาของคำถามและกลวิธีการตอบคำถามได้ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์เนื้อหาของคำถามและกลวิธีการตอบคำถาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการตอบคำถาม รวมถึงงานวิจัยที่ศึกษาโดยใช้ผลงานของเสถียร โพธินันทะ เป็นแหล่งข้อมูล แล้ววิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” ของเสถียร โพธินันทะ (Bodinanda, 1968) ซึ่งประกอบด้วยคำถามจำนวนทั้งหมด 98 คำถาม จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด โดยจะจำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ เนื้อหาของคำถาม และกลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ โดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) อย่างเป็นระบบตามแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ โดยจะวิเคราะห์เนื้อหาของคำถามตามคำนิยามที่ได้กำหนดไว้ของกลุ่มแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน รวมถึงวิเคราะห์กลวิธีการตอบคำถามตามคำนิยามของกลวิธีแต่ละกลวิธีที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน

ประชากร

ประชากรในงานวิจัยนี้เป็นคำถามของบุคคลต่าง ๆ ที่เขียนจดหมายเข้ามาถามเสถียร โพธินันทะ และคำตอบของเสถียร โพธินันทะ ในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” (Bodinanda, 1968) รวมคำถามจำนวนทั้งสิ้น 98 คำถาม

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยนี้ ได้แก่ แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาของคำถามที่ปรากฏในจดหมายถามเสถียร โพธินันทะ และใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ ในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” (Bodinanda, 1968) โดยได้กำหนดคำนิยามของเนื้อหาของคำถามแต่ละกลุ่ม และกำหนดคำนิยามของกลวิธีแต่ละกลวิธีไว้อย่างชัดเจน ซึ่งประยุกต์ใช้จากแนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเกณฑ์ในการจัดประเภทเนื้อหาของคำถามและกลวิธีการตอบคำถาม สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาของคำถามและกลวิธี

การตอบคำถามนั้นจะวิเคราะห์และจำแนกเนื้อหาของคำถามตามคำนิยามของเนื้อหาแต่ละกลุ่มที่กำหนดไว้อย่างละเอียด รวมถึงวิเคราะห์และจำแนกกลวิธีการตอบคำถามตามคำนิยามของกลวิธีแต่ละที่กำหนดไว้อย่างละเอียด เช่น การพิจารณาคำหรือข้อความบงชี้กลวิธีการตอบคำถามต่าง ๆ เช่น คำว่า “แปลว่า” บ่งชี้กลวิธีการตอบคำถามแบบการให้คำนิยาม ข้อความ “ผู้ตอบเห็นว่า” บ่งชี้กลวิธีการตอบคำถามแบบการแสดงทัศนะ คำว่า “เหมือน” บ่งชี้กลวิธีการตอบคำถามแบบการใช้ความเปรียบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลโดยการอ่านคำถามของบุคคลต่าง ๆ ที่เขียนจดหมายเข้ามาถามเสถียร โพธินันทะ และการอ่านคำตอบของเสถียร โพธินันทะ อย่างละเอียด โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจะจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลเนื้อหาของคำถาม และการเก็บรวบรวมข้อมูลกลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ ตามแนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการศึกษาทำความเข้าใจคำถามที่บุคคลต่าง ๆ เขียนจดหมายเข้ามาถามเสถียร โพธินันทะ อย่างละเอียด เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของคำถาม โดยจะวิเคราะห์และจำแนกเนื้อหาของคำถามตามคำนิยามที่กำหนดไว้ ซึ่งจดหมายบางฉบับอาจเขียนมาถามคำถามมากกว่า 1 ข้อ การพิจารณาเนื้อหาของคำถามในจดหมายที่มีลักษณะดังกล่าวจะพิจารณาจำแนกกลุ่มของเนื้อหาคำถามโดยการวิเคราะห์เนื้อหาคำถามแต่ละส่วน และจะศึกษาทำความเข้าใจคำตอบของเสถียร โพธินันทะ อย่างละเอียด เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการตอบคำถาม โดยจะวิเคราะห์และจำแนกกลวิธีการตอบคำถามตามคำนิยามที่กำหนดไว้ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งจะนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยจำแนกออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาของคำถาม และด้านกลวิธีการตอบคำถาม จากนั้นจึงจะสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาของคำถามและกลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ ในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 (Bodinanda, 1968) เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของคำถาม จำนวนทั้งสิ้น 98 คำถาม และวิเคราะห์กลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ ที่ปรากฏในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” (Bodinanda, 1968) ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาของคำถาม จำนวน 6 กลุ่ม และด้านกลวิธีการตอบคำถาม จำนวน 8 กลวิธี ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาของคำถาม

เมื่อพิจารณาเนื้อหาของคำถาม จำนวนทั้งสิ้น 98 คำถามแล้ว พบว่า คำถามกับคำตอบมีความสัมพันธ์กัน การพิจารณาเนื้อหาของคำถามจึงจะพิจารณาและยกตัวอย่างจากคำถามเป็นตัวอย่างประกอบ ทั้งนี้ จดหมายบางฉบับถามคำถามเพียง 1 ข้อ ในขณะที่จดหมายบางฉบับถามคำถามหลายข้อ ซึ่งปรากฏตั้งแต่ 2 ถึง 6 ข้อ ทั้งนี้ สามารถจำแนกเนื้อหาของคำถามได้ 6 กลุ่ม โดยเรียงลำดับปริมาณของเนื้อหาของคำถามจากปริมาณที่ปรากฏมากไปหาปริมาณที่ปรากฏน้อย ได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์พระพุทธประวัติ การดำเนินชีวิต ศาสนาอื่นหรือความเชื่ออื่น และเนื้อหาเบ็ดเตล็ด ดังนี้

1.1 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา กล่าวคือ คำถามและการตอบคำถามมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งเนื้อหาอาจจะเป็นหลักธรรมของพระพุทธศาสนาโดยทั่วไป เป็นหลักธรรมของพระพุทธศาสนานิกายต่าง ๆ หรือเป็นพุทธพจน์ ปรากฏจำนวน 30 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 30.61 เช่น

(1) ได้อ่านหนังสือธรรมะ ว่าด้วยอินทรีย์ 22 อินทรีย์ข้ออื่น ๆ เข้าใจ แต่ไม่เข้าใจอินทรีย์เบื้องท้าย 3 คือ อนัญญาตัญญัสสามีตินทรีย์, อัญญินทรีย์, และอัญญาตามีตินทรีย์ โปรดอธิบายสั้น ๆ แต่ให้ได้ความ

(Bodinanda, 1968, p. 116)

เมื่อพิจารณาตัวอย่าง (1) แล้ว สามารถพิจารณาได้ว่า เป็นคำถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอินทรีย์ 22 ซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ตัวอย่าง (1) จึงเป็นคำถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

1.2 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ กล่าวคือ คำถามและการตอบคำถามมีเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลในประวัติศาสตร์ สถานที่ต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ โดยอาจเป็นประวัติศาสตร์ของไทยหรือของต่างประเทศ ปรากฏจำนวน 27 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 27.55 เช่น

(2) พระศรีศิลป์ที่บวชเป็นพระพิมลธรรมอยู่วัดระฆัง ภายหลังเป็นกบฏแย่งราชสมบัติ ขึ้นเสวยราชย์เป็นพระเจ้าทรงธรรมนั้น ได้ฟังท่านผู้หนึ่งว่าพระศรีศิลป์เป็นราชวงศ์ จะจริงประการใด ?

(Bodinanda, 1968, p. 73)

เมื่อพิจารณาตัวอย่าง (2) แล้ว สามารถพิจารณาได้ว่า เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โดยเป็นการถามถึงราชวงศ์ของพระศรีศิลป์ ผู้ที่ได้ก่อเหตุการณ์เป็นกบฏแย่งราชสมบัติ ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ตัวอย่าง (2) จึงเป็นคำถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์

1.3 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธประวัติ กล่าวคือ คำถามและการตอบคำถามมีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธประวัติ โดยอาจเป็นประวัติของพระพุทธเจ้า บุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพระพุทธเจ้า บุคคลที่ปรากฏในพุทธประวัติ หรือสถานที่ที่ปรากฏในพุทธประวัติ ปรากฏจำนวน 14 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 14.29 เช่น

(3) พระอนุรุทธท่านทำบุญอะไรไว้ในปางก่อน ท่านจึงได้รับยกย่องเป็นเอตทัคคะทางทิพยจักขุ

(Bodinanda, 1968, p. 111)

เมื่อพิจารณาตัวอย่าง (3) แล้ว สามารถพิจารณาได้ว่า เป็นคำถามที่ถามถึงบุคคลที่ปรากฏในพุทธประวัติ คือ พระอนุรุทธ ตัวอย่าง (3) จึงเป็นคำถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ

1.4 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต กล่าวคือ คำถามและการตอบคำถามมีเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน การปฏิบัติตน หรือทัศนคติในการดำเนินชีวิตของบุคคลต่าง ๆ โดยอาจเป็นการดำเนินชีวิตประจำวัน การปฏิบัติตน หรือทัศนคติในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ถามเอง ของญาติ หรือของมิตรสหายของผู้ถาม ปรากฏจำนวน 12 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 12.25 เช่น

(4) ญาติของผมคนหนึ่ง เขาถือว่าฆ่าสัตว์ไม่บาป เป็นการช่วยให้มันพ้นทุกข์ และฆ่าไปบูชายัญกลับเป็นบุญ เพราะใจคนฆ่าไม่ขุ่นหมอง มีความพอใจแช่มชื่นอย่างนี้เป็นบุญจริงหรือไม่ บาปจะเกิดแก่เขาหรือไม่ ?

(Bodinanda, 1968, p. 57)

เมื่อพิจารณาตัวอย่าง (4) แล้ว สามารถพิจารณาได้ว่า เป็นคำถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของญาติของผู้ถามในประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อที่ว่าการฆ่าสัตว์ไม่บาป ตัวอย่าง (4) จึงเป็นคำถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต

1.5 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอื่นหรือความเชื่ออื่น กล่าวคือ คำถามและการตอบคำถามมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรม ความเป็นมา ความเชื่อ หรือวิธีการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากพระพุทธศาสนา ปรากฏจำนวน 8 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 8.16 เช่น

(5) ศาสนาเกาได๋ คือศาสนาอะไร มีชนชาติใดนับถือ ?

(Bodinanda, 1968, p. 70)

เมื่อพิจารณาตัวอย่าง (5) แล้ว สามารถพิจารณาได้ว่า เป็นคำถามที่เกี่ยวกับศาสนาเกาได๋และชนชาติที่นับถือศาสนาเก๋าได๋ ซึ่งเป็นศาสนาอื่นที่ไม่ใช่พระพุทธศาสนา ได้แก่ ตัวอย่าง (5) จึงเป็นคำถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับศาสนาอื่นหรือความเชื่ออื่น

1.6 เนื้อหาเบ็ดเตล็ด กล่าวคือ คำถามและการตอบคำถามมีเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ พุทธประวัติ การดำเนินชีวิต

ศาสนาอื่นหรือความเชื่ออื่นที่ไม่ใช่พระพุทธศาสนา อาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเกร็ดความรู้ทั่วไปในประเด็นต่าง ๆ ปรากฏจำนวน 7 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 7.14 เช่น

(6) พระอาทิตย์มีความร้อนแรงเท่าไร ?
(Bodinanda, 1968, p. 107)

เมื่อพิจารณาตัวอย่าง (6) แล้ว สามารถพิจารณาได้ว่า เป็นคำถามเกี่ยวกับเกร็ดความรู้ทั่วไป คือ คำถามเกี่ยวกับความร้อนแรงของพระอาทิตย์ ตัวอย่าง (6) จึงเป็นคำถามที่มีเนื้อหาเบ็ดเตล็ด

เมื่อพิจารณาเนื้อหาของคำถาม จำนวนทั้งสิ้น 98 ข้อแล้ว คำถามส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และพุทธประวัติ ซึ่งเป็นพื้นของความสนใจของเสถียร โพธินันทะ ในขณะที่คำถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ศาสนาอื่นหรือความเชื่ออื่น และคำถามเบ็ดเตล็ด ปรากฏน้อยกว่า ทั้งนี้ สามารถแสดงจำนวนเนื้อหาของคำถามได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนเนื้อหาของคำถาม

เนื้อหาของคำถาม	จำนวนคำถาม (ข้อ)	ร้อยละ
เนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา	30	30.61
เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์	27	27.55
เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธประวัติ	14	14.29
เนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต	12	12.25
เนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาอื่นหรือความเชื่ออื่น	8	8.16
เนื้อหาเบ็ดเตล็ด	7	7.14
รวม	**98**	**100**

2. ด้านกลวิธีการตอบคำถาม

เมื่อพิจารณาเนื้อหาคำตอบของเสถียร โพธินันทะ ในการตอบคำถาม จำนวนทั้งสิ้น 98 คำถาม แล้ว พบว่า สามารถจำแนกกลวิธีการตอบคำถามได้ 8 กลวิธี ได้แก่ การอธิบายความ การอ้าง การให้คำนิยาม การเล่าเหตุการณ์ การแสดงทัศนะ การยกตัวอย่าง การใช้วิธีปุจฉาและวิสัชนา และการใช้ความเปรียบ ดังนี้

2.1 การอธิบายความ กล่าวคือ เสถียร โพธินันทะ ตอบคำถามโดยการชี้แจงความ หรือขยายความอย่างละเอียด (The Royal Institute, 2013, p. 1,367) ทั้งนี้ สามารถสังเกตได้ว่า เสถียร โพธินันทะ มักตอบคำถามโดยการอธิบายความ ซึ่งปรากฏทั้งในลักษณะของการอธิบายความโดยการบรรยายความ และการอธิบายความโดยการแสดงเป็นข้อรายการ ปรากฏจำนวน 97 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 38.19 เช่น

(7) เปรตมีหลายประเภท โดยสรุปแบ่งได้เป็น 3 จำพวก คือ พวกที่มีความเป็นอยู่อุดมสมบูรณ์แวดล้อมด้วยเบญจพิธกามคุณ เช่นมนุษยสมบัติหรือเทวดาสมบัติก็มี แต่ก็มีทุกข์ทรมานเกิดสลับกับความสุขทั้งวัน บางคราวกลางวันก็มีสุข แต่ต้องไปทนทุกข์ในเวลากลางคืน บางคราวเวลากลางคืนมีสุขแต่รับทุกข์ในเวลากลางวัน เปรตพวกนี้ท่านเรียกว่าเปรตอยู่วิมาน พวกที่ 2 ไม่อุดมสมบูรณ์อย่างพวกแรก ต้องเกิดไปเป็นเปรตบ่าวให้เปรตผู้มีศักดิ์สูงใช้สอยหรือเป็นเปรตที่ต้องลำบากในการหากินหรือไม่มีความอิสระเสรีภาพ ถูกจำขัง เปรตพวกที่ 3 เป็นเปรตที่มีรูปร่างวิกลวิการ เสวยทุขเวทนาแสบเผ็ดทุกโมงยาม ไม่มีว่าง ไม่มีสร่าง จนกว่าจะพ้นเวร เช่น เปรตประเภทสูงเท่าลำตาล ปากเท่ารูเข็ม หรือมือเท่าใบลาน เป็นต้น สรุปแล้วเปรตก็คือสัตวโลกจำพวกหนึ่งในภูมิหนึ่ง คล้ายกับโลกของเรา มีเปรตที่เสวยสุขทุกข์ก้ำกึ่งกันก็มี เปรตที่เสวยทุกข์มากกว่าสุขก็มี และเปรตที่เสวยทุกข์ตลอดไม่มีเว้นว่างก็มี

(Bodinanda, 1968, pp. 4–5)

ตัวอย่าง (7) เป็นการตอบคำถามโดยการอธิบายความด้วยการบรรยายความเกี่ยวกับเปรต 3 จำพวก แล้วบรรยายความถึงรายละเอียดของเปรตแต่ละจำพวกตามแนวคิดพระพุทธศาสนา ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้อ่านสามารถทราบจำพวกของเปรตแล้ว ยังทราบรายละเอียดของเปรตแต่ละจำพวกอีกด้วย

(8) พระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์แห่งองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า จัดเป็นปูชนียวัตถุสูงสุด ผู้สร้างพระพุทธรูปจะได้ประโยชน์ ดังนี้

1) ได้บุญตั้งแต่วินาทีแรกที่คิดสร้างเพราะเป็นความคิดอันประกอบด้วยศรัทธาในพระพุทธองค์ จัดเป็นตถาคตโพธิศรัทธา

2) เมื่อบริจาคทรัพย์ในการสร้างจัดเป็นทานบารมี

3) เมื่อขวนขวายติดตามตลอดงานจัดสร้างพระปฏิมาจัดเป็นกุศลส่วนเวยยาวัจจมัย

4) เมื่อองค์พระปฏิมาสำเร็จบริบูรณ์ได้เป็นที่ตั้งแห่งความตามอนุสรณ์ถึงพระพุทธคุณทั้งตนเองด้วย ทั้งผู้อื่นด้วย กุศลจะเกิดเพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ได้อาศัยพระพุทธปฏิมาเป็นสื่อน้อมนำให้ระลึกถึงพระคุณของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นบ่อเกิดแห่งกุศลจริยาอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก

5) อำนาจแห่งกุศลที่สร้างพระพุทธปฏิมาส่งผลให้ได้เกิดเป็นคนรูปงาม มีบุคลิกสง่าเป็นที่เคารพรักใคร่ของประชุมชน และเมื่อมี อิสริยยศ บริวาร ทรัพย์สมบัติ ตลอดจนความสุขสถาพร ไม่เป็นโรควิกลวิการ (Bodinanda, 1968, pp. 38–39)

ตัวอย่าง (8) เป็นการตอบคำถามโดยการอธิบายความ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยแสดงเป็นข้อรายการ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับประโยชน์ของการสร้างพระพุทธรูป ทั้งนี้ การอธิบายความโดยการแสดงเป็นข้อรายการอาจทำให้ผู้อ่านสามารถทราบและทำความเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนมากขึ้น

2.2 การอ้าง กล่าวคือ เสถียร โพธินันทะ ตอบคำถามโดยการอ้างข้อความจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น การกล่าวถึงคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา การกล่าวถึงพุทธพจน์ การกล่าวถึงพระพุทธภาษิต การกล่าวถึงหลักการทางวิทยาศาสตร์ โดยมักปรากฏแหล่งข้อมูลที่อ้างในคำตอบ ปรากฏจำนวน 48 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.90 เช่น

(9) ถามว่า พืชและต้นไม้มีวิญญาณหรือไม่? ตอบว่าตามมติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเท่าที่อ่านมาทั้งในพระไตรปิฎก และอรรถกถา ไม่มีอาคตสถานใดที่แสดงว่าพืชและต้นไม้มีวิญญาณ เพราะคำว่า จิต มโน วิญญาณ เป็นไวพจน์แก่กัน หมายถึงธาตุรู้ที่ทำหน้าที่รู้อารมณ์ ปรุงอารมณ์และเก็บพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งลักษณะอย่างนี้มีเฉพาะในสัตวโลกเท่านั้น หามีในพืชและต้นไม้ไม่ สัตวโลกย่อมสำเร็จด้วยกรรมนิยม จิตนิยม อุตุนิยม อาหารนิยม ส่วนพืชและต้นไม้สำเร็จด้วยพืชนิยม อุตุนิยม อาหารนิยมเท่านั้น

(Bodinanda, 1968, p. 2)

ตัวอย่าง (9) เป็นการตอบคำถามโดยการอ้าง ดังปรากฏข้อความที่ว่า “ตามมติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเท่าที่อ่านมาทั้งในพระไตรปิฎก และอรรถกถา” โดยเป็นการอ้างถึงคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้แล้ว ยังมีส่วนช่วยให้การตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2.3 การให้คำนิยาม กล่าวคือ เสถียร โพธินันทะ ตอบคำถามโดยการกล่าวถึงคำนิยามหรือการแปลความหมายของคำ มักปรากฏข้อความว่า “แปลว่า” “หมายถึง” ช่วยทำให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจความหมายในเบื้องต้นของคำหรือข้อความได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ปรากฏจำนวน 26 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.23 เช่น

(10) ยังมีพระโพธิสัตว์อยู่ทั้งที่กำลังสร้างบารมีในโลกธาตุอื่น ๆ และกำลังสร้างบารมีในโลกของเรานี้ รวมทั้งในประเทศไทยด้วย แต่ต้องเข้าใจลักษณะของพระโพธิสัตว์เสียก่อน โพธิ แปลว่าความตรัสรู้ สัตว์ แปลว่าผู้ข้อง โพธิ+สัตว์=โพธิสัตว์ แปลว่าผู้ข้องเกี่ยวด้วยกับความตรัสรู้

(Bodinanda, 1968, pp. 12–13)

ตัวอย่าง (10) เป็นการตอบคำถามโดยปรากฏการให้คำนิยาม ดังปรากฏข้อความว่า “แปลว่า” ซึ่งเป็นการให้คำนิยามหรือการแปลความหมายของคำว่า “โพธิ” คำว่า “สัตว์” และคำว่า “โพธิสัตว์” ซึ่งมีส่วนช่วยทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของคำว่า “โพธิสัตว์” ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.4 การเล่าเหตุการณ์ กล่าวคือ เสถียร โพธินันทะ ตอบคำถามโดยการเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ประกอบการอธิบายความ อาจปรากฏเป็นเหตุการณ์ที่เสถียร โพธินันทะ ประสบด้วยตนเอง หรือเป็นเหตุการณ์เรื่องเล่าต่าง ๆ เช่น นิทาน หรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ซึ่งนอกจากจะทำให้การตอบคำถามไม่น่าเบื่อแล้ว ยังมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้นอีกด้วย ปรากฏจำนวน 22 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.66 เช่น

(11) ในประเทศไทยผู้ตอบก็เคยสมาคมกับท่านผู้มีโพธิจิตเป็นพระโพธิสัตว์หลายท่าน ซึ่งผู้ตอบก็รู้สึกซาบซึ้งอนุโมทนาสาธุการมาก ยังเคยเรียนถามท่านว่าถ้าท่านสร้างบารมีไปโดยไม่ท้อถอยจนบรรลุแก่พระโพธิญาณแล้ว หากผู้ตอบยังมีเวรานุเวรต้องเวียนว่ายเสวยผลกรรมอยู่ในภพภูมิใด ก็ขอให้ท่านมาโปรดด้วย ได้เรียนฝากฝังตัวไว้กับท่านอย่างนี้ เพราะถ้าท่านมีอุดมคติแน่วแน่ สามารถฟันฝ่าอุปสรรคไปได้ ท่านก็จะต้องสำเร็จตามเจตจำนงในอนาคตกาลชาติใดชาติหนึ่ง

(Bodinanda, 1968, p. 14)

ตัวอย่าง (11) เป็นการตอบคำถามโดยการเล่าเหตุการณ์ที่เสถียร โพธินันทะ ประสบด้วยตนเอง ซึ่งมีส่วนช่วยให้การตอบคำถามน่าสนใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีส่วนช่วยทำให้ทราบถึงความปรารถนาหรือทัศนคติของเสถียร โพธินันทะ ในอีกทางหนึ่งด้วย

2.5 การแสดงทัศนะ กล่าวคือ เสถียร โพธินันทะ ตอบคำถามโดยการแสดงทัศนคติของตนเอง มักปรากฏข้อความที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการแสดงทัศนะ เช่น ข้อความ “ผู้ตอบเห็นว่า” “ผมว่า” ในตำแหน่งหน้าข้อความที่เป็นทัศนคติ หรือปรากฏคำแสดงทัศนะ (Modal) ต่าง ๆ เช่น คำว่า “ต้อง” “ควร” (The Office of the Royal Society, 2017, p. 282) ในข้อความส่วนที่เป็นคำตอบ ปรากฏจำนวน 21 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.27 เช่น

(12) มติของผู้ตอบเห็นว่าถ้าขนาดเกิดโรคระบาดคนตายครึ่งบ้านค่อนเมือง ต้องเป็นด้วยอกุศลกรรมวิบากส่วนรวมที่เรียกว่า สหกรรมวิบากของคนเหล่านั้นมาบันดาลให้ต้องเผชิญกับเชื้อโรคร้ายเป็นอันตรายลงไป การเจริญอ้างคุณานุภาพพระรัตนตรัย เป็นภาวนามัยกุศลอย่างหนึ่ง ถ้ากระทำไปโดยความตั้งใจมั่นจริง ยึดเอาคุณพระรัตนตรัยมาอยู่กับตน โดยทำตนให้เข้าถึงพระคุณนั้นด้วยการปฏิบัติสุจริต ทางกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมแล้วก็เป็นกุศลปัจจุบัน อาจห้ามอันตรายนั้นหรือผ่อนหนักเป็นเบาได้

(Bodinanda, 1968, pp. 53–54)

ตัวอย่าง (12) เป็นการตอบคำถามโดยการแสดงทัศนะเกี่ยวกับพิธีอาพาธพินาจ ดังปรากฏข้อความว่า “มติของผู้ตอบเห็นว่า” โดยปรากฏหลังจากที่เสถียร โพธินันทะ ได้อธิบายความถึงพิธีอาพาธพินาศไปแล้ว ซึ่งทำให้ทราบถึงทัศนคติของเสถียร โพธินันทะ ที่มีต่อพิธีและการประกอบพิธีดังกล่าว

2.6 การยกตัวอย่าง กล่าวคือ เสถียร โพธินันทะ ตอบคำถามโดยการแสดงตัวอย่าง ซึ่งอาจเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ประกอบการอธิบายความ เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะที่เป็นส่วนรวมทั้งหมด (The Royal Institute, 2013, p. 488) มีส่วนช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น มักปรากฏคำว่า “เช่น” ในตำแหน่งหน้าข้อความส่วนที่เป็นตัวอย่าง ปรากฏจำนวน 16 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.30 เช่น

(13) ส่วน ผี นั้นเป็นภาษาไทย มิได้หมายเอาแต่ผีประเภทที่มาหลอกอย่างเดียว คำนี้เป็นคำกลาง ๆ สุดแต่จะไปใช้ติดต่อกับคำอื่น เช่น เราเรียกเทพที่อยู่บนสรวงสวรรค์ว่า “ผีฟ้า” เรียกเทพที่คุ้มครองเมืองว่า “ผีเมือง” เรียกเทพที่รักษาบ้านเรือนว่า “ผีบ้านผีเรือน” เรียกศพที่ยังไม่เผา ยังไม่เป็นโครงกระดูกว่า “ผีดิบ” และยังมีผีอื่น ๆ อีกนานาประเภท เช่น ผีป่า ผีโขมด ผีปอบ ผีสาง ฯลฯ

(Bodinanda, 1968, p. 6)

ตัวอย่าง (13) เป็นการตอบคำถามโดยการยกตัวอย่าง โดยปรากฏคำว่า “เช่น” ในตำแหน่งหน้าข้อความส่วนที่เป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นการยกตัวอย่างของการใช้คำว่า “ผี” ประเภทต่าง ๆ ในภาษาไทย ทั้งนี้ การยกตัวอย่างดังกล่าวมีช่วยให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.7 การใช้วิธีปุจฉาและวิสัชนา กล่าวคือ เสถียร โพธินันทะ ตอบคำถามโดยการตั้งคำถามหรือปุจฉาก่อนแล้วจึงให้คำตอบหรือวิสัชนา มักปรากฏข้อความส่วนที่เป็นคำถามอย่างชัดเจน โดยอาจปรากฏเครื่องหมายปรัศนี (?) ในตำแหน่งหลังข้อความส่วนที่เป็นคำถาม และปรากฏข้อความส่วนที่เป็นคำตอบอย่างชัดเจน ซึ่งมักปรากฏข้อความว่า “ตอบว่า” ในตำแหน่งหน้าข้อความส่วนที่เป็นคำตอบ ปรากฏจำนวน 15 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.91 เช่น

(14) ถามว่าเปรตกับผีต่างกันอย่างไร ? ตอบว่า คำว่าเปรต แปลว่าผู้จากไป มีความหมาย 2 นัย คือ นัยกว้างกับนัยแคบ นัยกว้างหมายถึงผู้ที่ละโลกนี้ไปแล้ว ไม่ว่าจะไปเกิดเป็นอะไรก็เรียกว่าเปรตได้ เพราะถือเอาตามความหมายในคำว่าผู้จากไปเท่านั้น แต่นัยนี้ไม่เป็นที่นิยมของภาษาและอรรถธรรม นัยแคบจำกัดหมายถึงอรรถอันแท้จริงของคำว่าเปรตนี้ได้แก่สัตวโลกที่ไปถือคติกำเนิดในภูมิเปรต อันจัดเข้าในภูมิ ๆ หนึ่งฝ่ายอบายภูมิ

(Bodinanda, 1968, p. 4)

ตัวอย่าง (14) เป็นการตอบคำถามโดยการใช้วิธีปุจฉาและวิสัชนา ดังปรากฏข้อความส่วนที่เป็นคำถามที่ว่า “*ถามว่าเปรตกับผีต่างกันอย่างไร ?*” และปรากฏข้อความว่า “ตอบว่า” ในตำแหน่งหน้าข้อความที่เป็นคำตอบ ซึ่งเป็นการกล่าวถึงความหมายของคำว่า “เปรต” ตามความหมายนัยกว้างและความหมายนัยแคบตามแนวคิดพระพุทธศาสนา

2.8 การใช้ความเปรียบ กล่าวคือ เสถียร โพธินันทะ ตอบคำถามโดยการเปรียบเทียบ เป็นการทำความเข้าใจสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมหรือทำความเข้าใจได้ยาก ผ่านอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรมและทำความเข้าใจได้ง่าย มักปรากฏคำแสดงการเปรียบเทียบ เช่น คำว่า “เหมือน” “ดุจ” เพื่อช่วยทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้สามารถเข้าใจสิ่งที่มีลักษณะเป็นนามธรรมหรือสิ่งที่ทำความเข้าใจได้ยากให้ง่ายมากยิ่งขึ้น ปรากฏจำนวน 9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.54 เช่น

(15) วิตกวิจารเป็นปกิณกเจตสิก วิตก คือ ความตรึกในอารมณ์ วิจาร คือความพิจารณา หรือความตรองในอารมณ์ ในฎีกาพระอภิธรรมท่านกำหนดลักษณะของวิตกว่า อารมฺมณาภินิโร ปนลกฺขโน แปลว่า มีการยกจิตขึ้นสู่อารมณ์เป็นลักษณะกำหนด ลักษณะวิจารว่า อารมฺมณานุ ทหฺชนลกฺขโณ แปลว่ามีการตามเคล้าคลึงอารมณ์เป็นลักษณะ โดยอุปมาวิตกเหมือนเสียงระฆังที่ถูกตีครั้งแรก วิจารเหมือนเสียงครวญครางแห่งระฆังนั้น อีกนัยหนึ่งวิตกเหมือนนกที่กระพือปีกขึ้นเพื่อจะบิน วิจารเหมือนนกกางปีกบินขึ้นไปในอากาศ

(Bodinanda, 1968, pp. 65–66)

ตัวอย่าง (15) เป็นการตอบคำถามโดยการใช้ความเปรียบ ดังปรากฏคำแสดงการเปรียบเทียบ คือ คำว่า “เหมือน” โดยเป็นการเปรียบเทียบระหว่างวิตกกับวิจาร ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจทำความเข้าใจได้ยาก กับเสียงของระฆังและการบินของนก ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรม ทำความเข้าใจได้ง่าย ช่วยทำให้ผู้อ่านสามารถสร้างจินตภาพได้ชัดเจนขึ้น ส่งผลให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจวิตกกับวิจารผ่านเสียงของระฆังและการบินของนกได้

เมื่อพิจารณากลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ แล้ว ปรากฏกลวิธีการตอบคำถาม ซึ่งสามารถจำแนกได้ 8 กลวิธี ได้แก่ การอธิบายความ การอ้างการให้คำนิยาม การเล่าเหตุการณ์ การแสดงทัศนะ การยกตัวอย่าง การใช้วิธีปุจฉาและวิสัชนา และการใช้ความเปรียบ โดยพบว่า เสถียร โพธินันทะ ใช้กลวิธีการอธิบายความ โดยเฉพาะการอธิบายความโดยการบรรยายความมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเสถียร โพธินันทะ ต้องการชี้แจงหรือขยายความอย่างละเอียดเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ ส่วนกลวิธีอื่น ๆ เป็นกลวิธีเสริมที่ช่วยให้การตอบคำถามชัดเจน ตรงประเด็น น่าสนใจ หรือน่าเชื่อถือ

มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้ว การตอบคำถามบางคำถาม เสถียร โพธินันทะ อาจใช้กลวิธีการตอบคำถามหลายกลวิธีร่วมกัน ทั้งนี้ สามารถแสดงจำนวนกลวิธีการตอบคำถามได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนกลวิธีการตอบคำถาม

กลวิธีการตอบคำถาม	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ
การอธิบายความ	97	38.19
การอ้าง	48	18.90
การให้คำนิยาม	26	10.23
การเล่าเหตุการณ์	22	8.66
การแสดงทัศนะ	21	8.27
การยกตัวอย่าง	16	6.30
การใช้วิธีปุจฉาและวิสัชนา	15	5.91
การใช้ความเปรียบ	9	3.54
รวม	**254**	**100**

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาของคำถามและกลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ ในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 (Bodinanda, 1968) จำนวนทั้งสิ้น 98 คำถาม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า ด้านเนื้อหาของคำถาม สามารถจำแนกได้ 6 กลุ่ม โดยสามารถเรียงตามลำดับจากเนื้อหาที่ปรากฏมากที่สุดไปหาเนื้อหาที่ปรากฏน้อยที่สุด ได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธประวัติ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอื่นหรือความเชื่ออื่น และเนื้อหาเบ็ดเตล็ด

ส่วนด้านกลวิธีการตอบคำถาม จำแนกได้ 8 กลวิธี ได้แก่ การอธิบายความ ซึ่งปรากฏทั้งในลักษณะของการอธิบายความโดยการบรรยายความและการอธิบายความโดยการแสดงเป็นข้อรายการ การอ้าง การให้คำนิยาม การเล่าเหตุการณ์ การแสดงทัศนะ การยกตัวอย่าง การใช้วิธีปุจฉาและวิสัชนา และการใช้ความเปรียบ ทั้งนี้ เสถียร โพธินันทะ มักใช้กลวิธีการอธิบายความ โดยเฉพาะการอธิบายความโดยการบรรยายความมากที่สุด เพื่อชี้แจงหรือขยายความให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ ส่วนกลวิธีอื่น ๆ มักปรากฏเป็นกลวิธีเสริม ซึ่งช่วยให้การตอบคำถามชัดเจน ตรงประเด็น น่าสนใจ หรือน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะแล้ว พบว่า การตอบคำถามบางคำถาม เสถียร โพธินันทะอาจใช้กลวิธีการตอบคำถามหลายกลวิธีร่วมกัน

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลของการวิจัยเนื้อหาของคำถามและการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ จำนวนทั้งหมด 98 คำถาม ที่ปรากฏในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” (Bodinanda, 1968) พบว่า คำถามและคำตอบมีความสัมพันธ์กัน โดยประเด็นด้านเนื้อหาของคำถามพบว่าสอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ เนื้อหาของคำถามที่ปรากฏในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 (Bodinanda, 1968) จำนวน 98 คำถาม สามารถจำแนกได้หลายกลุ่ม โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และพุทธประวัติ เป็นเนื้อหาของคำถามที่มักปรากฏมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการที่ผู้เขียนจดหมายเข้ามาถามคำถามยังเสถียร โพธินันทะ ทราบพื้นความรอบรู้ ความสนใจ ความเชี่ยวชาญของเสถียร โพธินันทะ ว่าเป็นปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา หรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และมีความรอบรู้รอบตัวมาก จึงเขียนคำถามเข้ามาถามในประเด็นดังกล่าวมาก ซึ่งทำให้สามารถเชื่อได้ว่าเสถียร โพธินันทะสามารถสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมะได้อย่างละเอียด

และถูกต้อง รวมถึงสามารถตอบคำถามต่าง ๆ ได้ตรงประเด็น ชัดเจน และแจ่มแจ้ง ทำให้สามารถคลายความสงสัยในประเด็นต่าง ๆ ได้ โดยใช้กลวิธีการตอบคำถามกลวิธีต่าง ๆ อย่างหลากหลาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเน้นการถ่ายทอดหลักธรรมและความรู้เรื่องต่าง ๆ ในเชิงลึก ซึ่งอาจมีวัตถุประสงค์แตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมา โดยการตอบคำถามของบุคคลสำคัญหรือผู้มีชื่อเสียงอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างภาพลักษณ์หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลบางประการ

อนึ่ง ประเด็นด้านกลวิธีการตอบคำถาม พบว่าสอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ เสถียร โพธินันทะ ใช้กลวิธีในการตอบคำถามในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 (Bodinanda, 1968) หลายกลวิธี โดยเฉพาะการอธิบายความโดยการบรรยายความมากที่สุด ซึ่งเป็นการตอบคำถามโดยการชี้แจงความ หรือขยายความอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้อย่างตรงไปตรงมา เข้าใจง่าย และกระจ่างแจ้ง รวมถึงใช้กลวิธีอื่น ๆ เช่น การให้คำนิยาม การใช้ความเปรียบ มาเป็นกลวิธีเสริมในการตอบคำถาม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจได้อย่างชัดเจน หรือสามารถสร้างจินตภาพ อีกทั้งกลวิธีการตอบคำถามบางกลวิธี เช่น การอ้าง ยังเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่คำตอบของเสถียร โพธินันทะ อีกทางหนึ่ง หรือกลวิธีการเล่าเหตุการณ์ ยังทำให้คำตอบของเสถียร โพธินันทะ น่าสนใจอีกด้วย

เมื่อพิจารณางานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการตอบคำถามที่ผ่านมา แม้จะเป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาการตอบคำถามตามแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องหน้า การรักษาหน้า และการกู้ภาพลักษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทยและนักการเมือง แต่ก็สังเกตได้ว่ากลวิธีบางกลวิธีที่ปรากฏในงานวิจัยที่ผ่านมา สอดคล้องกับกลวิธีในการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ เช่น กลวิธีการตอบคำถามโดยการอ้าง โดยอาจเป็นการอ้างบุคคลหรือการอ้างหลักการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งปรากฏในผลการศึกษาของทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (Mekthawornwatthana, 2009) ศรณ์ชนก ศรแก้ว (Sornkaew, 2019) สุมาลี พลขุนทรัพย์ (Phonkhunsap, 2018) และสิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (Ongwuttiwat, 2010) อีกทั้งยังปรากฏกลวิธีการใช้ความเปรียบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (Mekthawornwatthana, 2009) และสิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (Ongwuttiwat, 2010) นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้ถ้อยคำแสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (Ongwuttiwat, 2010) ผลการวิจัยดังกล่าวช่วยแสดงให้เห็นว่า แม้การตอบคำถามจะมีจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน แต่ก็ปรากฏการใช้กลวิธีการตอบคำถามบางกลวิธีที่เหมือนกันหรือสอดคล้องกัน ทั้งนี้ เพื่อให้การสื่อสารในการตอบคำถามต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ และสามารถตอบคำถามได้ละเอียด ชัดเจน ตรงประเด็น และน่าสนใจ

อย่างไรก็ดี การตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ มักใช้กลวิธีการอธิบายความ โดยเฉพาะการอธิบายความโดยการบรรยายความมากที่สุด เนื่องจากต้องการให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในขณะที่กลวิธีอื่น ๆ นอกจากจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังช่วยให้สามารถตอบคำถามได้ตรงประเด็น สามารถสร้างจินตภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และทำให้การตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยประเด็นด้านกลวิธีการตอบคำถามของเสถียร โพธินันทะ ที่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมา เช่น ผลการศึกษาของทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (Mekthawornwatthana, 2009) ศรณ์ชนก ศรแก้ว (Sornkaew, 2019) สุมาลี พลขุนทรัพย์ (Phonkhunsap, 2018) สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (Ongwuttiwat, 2010) ช่วยแสดงให้เห็นว่า กลวิธีการตอบคำถามมีหลายกลวิธี ซึ่งกลวิธีการตอบคำถามแต่กลวิธีสามารถทำหน้าที่แตกต่างกัน เช่น สร้างความเข้าใจที่ชัดเจนแจ่มแจ้งด้วยกลวิธีการอธิบายความหรือการยกตัวอย่าง สร้างจินตภาพด้วยกลวิธีการใช้ความเปรียบ สร้างความน่าเชื่อถือด้วยกลวิธีการอ้าง สร้างความน่าสนใจด้วยกลวิธีการเล่าเหตุการณ์ การเลือกใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการตอบคำถามแต่ละคำถาม จึงอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น วัตถุประสงค์ในการสื่อสาร สถานการณ์การสื่อสาร บริบทการสื่อสาร เพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างละเอียด ชัดเจน กระชับ ตรงประเด็น หรือมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของคำถามและกลวิธีการตอบคำถาม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันของเสถียร โพธินันทะ ในหนังสือ “ตอบปัญหาร้อยแปด” (Bodinanda, 1968) ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย จึงสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนและการสอนในระดับมหาวิทยาลัย หรือการอบรมในประเด็นเกี่ยวกับการเขียน การตอบคำถามต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ อาจรวมไปถึงการปาฐกถา หรือการพูดในที่ชุมชนให้ตรงประเด็น กระชับ ชัดเจน น่าสนใจและน่าเชื่อถือ เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารได้ ทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและประชาชนทั่วไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลงานของเสถียร โพธินันทะ มีมากมาย โดยเฉพาะผลงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ทั้งผลงานที่เสถียร โพธินันทะ เรียบเรียงด้วยตนเองและผลงานที่แปลมาจากภาษาจีน ยกตัวอย่างเช่น หนังสือเรื่อง “ราชอาณาจักรมคธในยุคพุทธกาล” หนังสือเรื่อง “พระพุทธศาสนาในอาเซียกลาง” หนังสือ เรื่อง “พระพุทธศาสนาในอาณาจักรไทย” หนังสือ “คดีโลกคดีธรรม” หนังสือแปลจากภาษาจีน เรื่อง “วิมลเกียรตินิทเทศสูตร” ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าสนใจและมีคุณค่า จึงน่าสนใจศึกษาเกี่ยวกับวัจนลีลา (Style) ของเสถียร โพธินันทะ ในผลงานร้อยแก้วที่มีการเรียบเรียงด้วยตนเอง เช่น ด้านโครงสร้างของสัมพันธสาร ด้านลักษณะเฉพาะของภาษาและความสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่าง ๆ ด้านคุณลักษณะทางภาษาและอำนาจ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงวัจนลีลาของเสถียร โพธินันทะ ในผลงานร้อยแก้วที่เรียบเรียงด้วยตนเอง หรือน่าสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการแปลของเสถียร โพธินันทะ เช่น เทคนิคการแปล กลวิธีการแปลเพื่อถ่ายทอดความหมาย ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและอิทธิพลต่อการแปล ซึ่งจะทำให้เข้าใจกลวิธีการแปลผลงานจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยของเสถียร โพธินันทะ ในอีกทางหนึ่งอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

Bodinanda, S. (1968). *Answering a myriad of questions.* (2nd ed.). Pranakorn: Prachachon. [In Thai]

Chaithaworn, S. (2015). Indirect linguistic strategies adopted by Thai actors and actresses in answering press questions: A case study of T.V. Pool Live. *Thai Language and Literature (Special Issue)*, *32*(1), 127–159. [In Thai]

Charmonman, U. (1986). Content analysis. *Journal of Research Methodology (Special Issue), 1*(2), 5–15. [In Thai]

Joungtrakul, J. and Wongprasit, N. (2019). Content analysis for data analysis in qualitative research. *PAAT Journal*, *2*(2), 1–14. [In Thai]

Kuprasert, T. (2022). Avoidance strategies to answer the question for image presentation concerning their ending the relationship used by performers. *Journal of Humanities*, *23*(1), 186–208. [In Thai]

Mahatharathong, W. (2003). A study of the translation of the Mahayana Buddhist Sutra by Sathien Bodinanda: A case study of the Vajraprajñāpāramitā Sutra. *Mahachula Academic Journal*, *10*(2), 67–84. [In Thai]

Mekthawornwatthana, T. (2009). Answering strategies in the interview of the Ex–prime Minister Samak Sundaravej. *Kasetsart University Journal of Studies in the Field of Humanities*, *16*(2), 72–85. [In Thai]

Nontachai, I. (2020). *Content analysis articles on Suranaree Journal of Social Science from 2007 A.D. to 2018 A.D.* Nakhon Si Thammarat: Suranaree University of Technology. [In Thai]

Ongwuttiwat, S. (2010). Linguistic strategies of Thai celebrities when answering questions posed by the media in interview situations. *Vannavidas, 10*, 54–93. [In Thai]

Phingchim, P. (2021). Answering tactics in situations when Thai people detect that the government is "dropping its guard": Image restoration in the discourse of announcements made by the center for Covid-10 situation administration. *Thai Language and Literature*, *38*(2), 114-150. [In Thai]

Phonkhunsap, S. (2018). Face-saving strategies in answering questions of Thai celebrities from 3 Zaap's television program. *Wiwitwannasan*, *20*(3), 13-32. [In Thai]

Sornkaew, S. (2019). Thai celebrities' face-saving strategies in answering questions in Khon Dang Nang Clear and Ying Sak Ying Zab Programs. *Mangrai Saan Journal of Humanities and social Sciences, 7*(2), 71-88. [In Thai]

The Office of the Royal Society. (2017). *Dictionary of linguistic terms (General linguistics)*. Bangkok: Abiz Intergroup Company Limited. [In Thai]

The Royal Institute. (2013). *Royal institute dictionary*. Bangkok: Sirivatana Inter print Public Company Limited. [In Thai]